

Nr 188.

Av herr Möller m. fl., angående förslag till arbetslöshetsförsäkring.

Erfarenheten visar, att statsarbeten eller andra samhällsarbeten sällan finnas i beredskap i tillräcklig omfattning att mottaga den arbetslöse, då en kris bryter in. Hur mycket man därför än må prisa den s. k. arbetslinjen, kan denna icke utgöra en ersättning för arbetslöshetsförsäkring. Den senare behövs som komplettering till arbetslinjen. Den kan, då den en gång blivit genomförd, alltid stå redo att vid inträdande arbetslöshet taga emot åtminstone den första stöten. Den hjälper, samtidigt som den ger nödig respit att ordna samhällsarbeten av olika slag, vid vilka den arbetslöse kan finna sysselsättning, då rätten till hjälp från försäkringen är utnyttjad.

Vid införandet av arbetslöshetsförsäkring har man två system att välja emellan: den obligatoriska försäkringen och den frivilliga försäkringen med statsbidrag.

Den frivilliga försäkringen förutsätter ett initiativ från arbetarna själva. Ett sådant initiativ borde — tycker man — kunna väntas från alla de arbetargrupper, som lida under ofta återkommande och mera omfattande arbetslöshet. Erfarenheten visar emellertid, att åtskilliga arbetargrupper, som äro utsatta för en betydande arbetslöshetsrisk, icke hittills skapat arbetslöshetskassor. I regel ha sådana arbetslöshetskassor upprättats av arbetaregrupper, som ligga något över genomsnittet ifråga om arbetslöner, under det att arbetargrupper med mycket små inkomster icke organiserat arbetslöshetskassor, även om deras arbetslöshetsrisk är större än de bättre avlönade gruppernas.

Det är möjligt, att statsbidrag skulle komma dessa arbetargrupper att besluta organisera kassor, emedan statsbidragen skulle komma att nedbringa deras egna kostnader, men det är icke säkert. I varje fall skulle det komma att dröja ganska länge, innan samtliga de arbetare, som hava behov av en försäkring, också skulle komma att omfattas av en sådan.

En brist hos den frivilliga försäkringen är svårigheten att åstadkomma arbetsgivarbidrag till densamma. Om arbetslösheten skall anses ingå i de risker, med vilka produktionen normalt bör räkna — vilket synes oss principiellt riktigt likaväl som den räknar med en olycksfallsrisk och försäkrar sina arbetare mot denna — så bör produktionen också bära en väsentlig del av den börda, arbetslösheten åsamkar samhället. Men vid frivillig försäkring kunna arbetsgivarna säkerligen icke åläggas avgifter, förrän det alldeles övertvägande antalet arbetare inom industrien äro försäkrade. Det synes nämligen icke rimligt att uttaga avgifter till en försäk-

ring av företag, vars arbetare icke äro försäkrade och följaktligen icke skulle vid behov erhålla arbetslöshetshjälp från försäkringen.

Det frivilliga systemet medför framför det obligatoriska väsentligen två fördelar. För administrationen av försäkringen kräves ingen tung förvaltningsapparat. Och kontrollen över arbetslöshetshjälpen till undvikande av missbruk skulle sannolikt bli effektivare.

Vad administrationsapparaten beträffar, komme denna att lokalt handhas av en styrelse utan större anspråk på ersättning för sitt arbete. Styrelsen tillsattes av kassans medlemmar, och hela systemet för inkassering av avgifter och för utbetalandet av arbetslöshetshjälp kunde organiseras mycket enkelt.

Vad kontrollen beträffar, komme denna att i hög grad åvila kassans egna medlemmar. Då enligt vad erfarenheten visar vid kontroll av denna art medlemmarnas rättsmedvetande mycket energiskt reagerar mot försök att utan verkliga skäl uppbära arbetslöshetshjälp, kan man vara säker på att missbruken skulle effektivt komma att begränsas.

Den obligatoriska försäkringen har sina nackdelar, där den frivilliga har sina fördelar och tvärtom.

Fördelarna bestå huvudsakligen däruti, att den kan från början omfatta det stora flertalet av dem, som äro utsatta för arbetslöshetsrisk, och att upptagandet av avgifter till försäkringen från arbetsgivarna därför också blir ett självfallet led i försäkringens hela byggnad.

Däremot kommer administrationsapparaten att bli jämförelsevis tung och möjligheterna till kontroll att bli mera begränsade än vid de frivilligt bildade kassorna.

Med hänsyn till vad vi sålunda anfört äro vi icke benägna att göra systemfrågan till en huvudpunkt. Även om vi på grund av den från början garanterade större omfattning, som den obligatoriska försäkringen enligt sakens natur får, anse denna ha ett givet företräde framför den frivilliga försäkringen med statsbidrag, skulle vi vara villiga att förorda införandet av en frivillig försäkring, därest ett för försäkringsfrågans lösning tillräckligt antal ledamöter av riksdagen skulle föredraga denna väg framför den obligatoriska försäkringens. Då hittills utanför den socialdemokratiska riksdagsgruppen endast tre eller fyra riksdagsmän emellertid förklarat sig beredda att medverka till en lösning överhuvudtaget, komma vi att yrka antagandet av ett principuttalande till förmån för den linje, som vi av ovan angivet skäl föredraga, nämligen den obligatoriska.

Helst skulle vi till riksdagens prövning ha velat framlägga det lagförslag rörande obligatorisk arbetslöshetsförsäkring, som återfinnes i 1926 års arbetslöshetsförsäkringsbetänkande och förordats av herrar Lindqvist, Hagman och Odelstierna. Men då vi önska att lantarbetare, skogs- och flottningsarbetare samt affärsanställda skola komma i åtnjutande av arbetslöshetsförsäkringens fördelar och dessa grupper icke medtagits i nämnda lag-

förslag, anse vi det rimligast, att riksdagen för närvarande stannar vid ett principbeslut i frågan och hemställer till regeringen att till 1933 års riksdag framlägga förslag, som omfattar både industriarbetare, lantarbetare, skogs- och flottningsarbetare samt affärsanställda. Det är nämligen mycket svårt om icke omöjligt för enskilda motionärer att utföra de nya kostnadsberäkningar, som kunna visa sig nödvändiga, då försäkringen skall utsträckas till lant- och skogsarbetaregrupperna. Det är likaledes omöjligt för enskilda motionärer att beräkna kostnaderna för den ökning av arbetsförmedlingsapparaten, som skulle bli nödvändig på grund av vårt förslag. Det är väsentligen på dylika svårigheter för enskilda motionärer det beror, att vi icke till årets riksdag anse oss kunna yrka antagandet av utarbetade lagförslag.

Enär dåvarande statsrådet och chefen för socialdepartementet redan i november 1929 uppdragit åt socialstyrelsen att utreda, huru nyssnämnda arbetargrupper tekniskt, organisatoriskt och ekonomiskt skulle kunna infogas i en arbetslöshetsförsäkring, bör arbetet härmed ha fortskridit så långt, att det ej bör möta hinder att framlägga ett regeringsförslag i ämnet, som omfattar praktiskt taget alla lönearbetargrupper i vårt land.

Vi hänvisa i övrigt till det lagförslag, till vilket herrar Lindqvist, Hagman och Odelstierna äro förslagsställare och som återfinnes som bilaga till motionen nr 133 i första kammaren vid 1931 års riksdag. Lagförslaget synes oss nämligen med undantag av omfattning vara uppbyggt på riktiga principer. Av detsamma kan såväl vederbörande utskott som riksdagen bedöma, hur motionärerna i huvudsak tänka sig en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring ordnad. Emot lagförslaget må dock den tekniska anmärkningen göras, att det ej synes lämpligt fastställa premiernas storlek i själva lagen.

Åberopande det anförda tillåta vi oss hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, att förslag till arbetslöshetsförsäkring skall föreläggas 1933 års riksdag, så att en var, som fyllt 16 men icke 67 år och mot avlöning användes till arbete för arbetsgivares räkning i industriell eller annan rörelse eller vid hus-, väg- eller vattenbyggnad, vattenavledning eller annat dylikt särskilt arbetsföretag liksom också i jordbruk eller skogsbruk, enligt lag försäkras till erhållande av ersättning vid arbetslöshet, varvid såsom arbetare enligt lagen icke skall anses verkmästare eller annan befattningshavare i överordnad ställning.

Stockholm den 22 januari 1932.

Gustav Möller.

Olof Olsson.

A. J. Bårg.

C. E. Svensson.

Edv. Björnsson.

